

049167

# UDGRAVNINGSBERETNING

FOR  
LARSMARKA, ÅSE Gnr.50  
ÅLESUND KOMMUNE

aks.286/75; B 15478

Beretning v. Søren Diinhoff

## INDHOLDSFORTEGNELSE

RESUME .....	2
UNDERSØGELSENS FORHISTORIE .....	3
TOPOGRAFI .....	3
MÅLSYSTEM .....	3
METODIK OG FORLØB .....	4
ANLÆGSBESKRIVELSE .....	5
FOTOLISTE .....	14
TEGNINGSLISTE .....	15
VIDENSKABELIGE PRØVER .....	20

## RESUME

I perioden 27-30/11 1995 foretog Arkeologisk Institutt, Universitetet i Bergen en mindre arkæologisk undersøgelse af Larsmarka, Åse Gnr. 50. Undersøgelsen blev gennemført ved Søren Diinhoff.

Det synes ud fra iagttagelser på felt at kunne sandsynliggøres, at der vitterligt er tale om et romertids åkersystem på lokaliteten. Et stærkt trækulholdigt lag kan følges over større udstrækning og har karakter af en afsvidningshorisont med påfølgende opdykningsfase.

Fra udvalgt profil blev udtaget botanisk prøve. Der henvises til vedlagte botaniske rapport.

Der kunne påvises en række strukturer i den nordvestlige del af lokaliteten. De er påvist i et område, hvor terrænet synes danne en mere plan hylde. Dette er netop en forventet lokalisering for jernalders bosætningsspor. Det vil være forventeligt, at der i umiddelbar nærhed af åkersystemet vil kunne påvises bosætning.

De strukturer der kunne påvises i Prøvesjakt 7 og på det tilliggende Felt I, det er strukturer, smågruber, der normalt kan tilknyttes en jernalderbosætning. De vil kunne forventes at være beliggende, dels på selve boplads arealet, men tillige, og hyppigt, i udkanten af bosætningen. Der blev ikke påvist sikre husbærende stolper ved udgravningen. Det må derfor det må formodes at strukturerne indicerer en nærliggende bosætning, men at der ikke direkte er tale om spor efter huskonstruktioner.

Dette område i nordvest er tæt beliggende på Riksveg 9 og nært et boligareal mod vest. Der kan spores omfattende aktivitet i dette område. Ved flere strukturer kan det påvises, at man i nyere tid har haft skrabet overjorden af større områder helt ned til undergrund. Dette kunne iagttages langs drænene I, K, L og Z. Det ses ved profilen af Grube A, på Profiltegn. Nr. 2, hvor det ses, hvorledes grubens Lag A og Lag B er overlejret af en grusstribe Lag C under dyrkningslaget Lag D. Denne Grusstribe er aflejret i recent tid, enten ved bygning på Riksveg 9, eller ved anlæggelsen af dræn i området.

Det betyder, at omfattende områder på Larsmarka's nordlige del har været afskrallet ned til undergrund og flere strukturer derved er blevet beskadiget.

Konklusionen af den arkæologiske udgravning af Larsmarka, Åse Gnr. 50 er som følger. Der kan påvises en dyrkningshorisont fra Yngre Romersk Jernalder. Området er afsvedet og påfølgende har opdykning fundet sted. Det må formodes, at der er påvist spor efter tilknyttet bosætning eller ophold på lokalitetens nordlige del, hvor en række affaldsgrupper er påvist. Det kan imidlertid ikke anbefales at den arkæologisk undersøgte del af Larsmarka, Åse Gnr. 50 gøres til genstand for yderligere

arkæologisk undersøgelse. Dertil må de forhistoriske strukturer antages at være for beskadigede.

Imidlertid er området rundt lokaliteten af høj arkæologisk interesse. Mod nord tilstøder ubebyggede græsarealer og muligheden for lokalisering af bosætning på disse arealer er stor.

## **UNDERSØGELSENS FORHISTORIE**

I forbindelse med reguleringsplan for udstykning af boligareal på Larsmarka, Åse Gnr. 50, Ålesund Kommune, blev pågældende område i perioden 17/10 1995 registreret af Frank Allan Juhl, Møre og Romsdal Fylkeskommune, Kulturavdelinga.

Der blev maskinelt udlagt 7 prøvesjakter over området (se "Innberetning om befaring/registrering"). Der blev ved denne registrering ikke påvist strukturer i fladen, men over store dele af skråningen kunne påvises et op til 5 cm. tykt trækulholdigt kulturlag. Dette lag blev tolket som et dyrkningslag, en åkerhorisont.

Fra dette trækulholdige åkerlag blev udtaget en C14 prøve (Beta-87065 1650 +/- 60 BP). Prøven daterer laget til Yngre Romersk Jernalder.

På denne baggrund iværksatte Arkeologisk Institutt. Universitetet i Bergen en nærmere undersøgelse af Larsmarka i perioden 27-30/11 1995.

## **TOPOGRAFI**

Larsmarka, Åse Gnr. 50 er beliggende på et mod syd skrånende terræn. Lokaliteten ligger tæt op til Riksveg 9 mod nord og afgrænses mod øst og syd af en kommunal vej. Mod Vest ligger et boligfelt. Lokaliteten ligger som græsåker.

Generelt set, så skråner hele området Åse mod syd, ned til vandet, men stedvist er faldet mindre markant. I den nordlige del af lokaliteten Larsmarka synes terrænfaldet at mindskes og danne en mere plan hylde.

## **MÅLSYSTEM**

Der blev ikke udarbejdet eller indmålt separat målsystem i forbindelse med den arkæologiske undersøgelse. Som grundlag for plantegninger er derimod anvendt indmålt angivelse af prøvesjakter på kortmateriale udarbejdet i forbindelse med Registreringen. Ud fra dette er udlagt et målsystem med origo i 100x/100y.

## METODIK OG FORLØB

Der var tale om at gennemføre en ganske begrænset undersøgelse af Larsmarka, Åse Gnr. 50. Tidsrammen for undersøgelsen begrænsedes til fire dage, heraf tre dage i felt. Undersøgelsen gennemførtes af en person.

Målet med den arkæologiske undersøgelse var at søge afgøre, hvorvidt, der var tale om en forhistorisk åker, og i det tilfælde udtage botanisk prøve for pollenbestemmelse. Dertil skulle det søges afgøres, hvorvidt der kunne påvises spor efter bosætning i området.

Dele af profiler i de 7 prøvesjakter blev oprenset og et velegnet stykke i Prøvesjakt 4 til udtagning af botaniske prøver til pollenserier blev oprenset og dokumenteret. Herfra blev 2 serier udtaget i prøveglas (Bot. ser.1 og Bot. ser.2). Af disse to serier er Bot. ser 1 ved hjemkomst udtaget til pollenanalyse på Botanisk Institutt, Universitetet i Bergen.

Terrænet i den nordvestlige del af lokaliteten var et mere fladt, knapt så skrånende område. Prøvesjakterne udlagt ved den forudgående Registrering lå stadig åbne og de nordligste syv meter af Prøvesjakt 7 blev oprenset i bunden. Heri kunne påvises enkelte strukturer. Ifølge Registreringen skulle prøvesjakterne være tomme, men det var altså ikke tilfældet. Spørgsmålet var da, om der i disse strukturer var tale om spor efter den bosætning, der måtte formodes følge det påviste åkersystem. Hertil blev Felt I maskinelt aftørvet og oprenset og herfra kunne yderligere enkelte strukturer registreres.

**ANLEGSBESKRIVELSE****Grube A.**Lokalisering

Grube A er beliggende i ved den nordlige afslutning af Prøvesjakt 7 løbende ind i sjaktens nordprofil. Den ligger med centrum i Koordinat 106.9x/100.8y.

Beskrivelse

Gruben tegner sig i fladen, ud fra den del der er fri af profil, som en cirkulær grube med en diameter på ca. 40 cm. med en rundet skålformet bund i en dybde af 22 cm..

Lagbeskrivelse

I bunden af gruben ses Lag A, en rødbrun humøs sandet fyld. Herover følger Lag B der er en gråbrun sandet fyld indeholdende trækul. Gruben er dækket af en orange gruset til sandet horisont. Derpå følger Lag D, der er recent dyrkningsjord.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 14, 17

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2  
Plantegning Nr. 3  
Plantegning Nr. 4

**Fyldskifte B**Lokalisering

Er beliggende i den nordlige del af Prøvesjakt 7 i Koordinat 105.7x/100.7y.

Tegninger

Plantegning Nr. 3  
Plantegning Nr. 4

Udgår

**Stolpelignende Grube C**Lokalisering

Struktur C ligger i den nordlige del af Prøvesjakt 7 med centrum i Koordinat 102.4x/100y.

Beskrivelse

I fladen tegner Struktur C sig som et cirkulært fyldskifte med en diameter på 21 cm.. Det ses i profil som en lav skålfomet grube. Det er i dybden 10 cm..

Lagbeskrivelse

Strukturen består af en enkelt Lag A fyld, der er gråbrun sandet med et let indhold af trækul.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 12, 20

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2  
Plantegning Nr. 3  
Plantegning Nr. 4

**Stolpelignende Grube D**Lokalisering

Er beliggende i den nordlige del af Prøvesjakt 7 ved Koordinat 104x/101y.

Beskrivelse

Det er i fladen et cirkulært fyldskifte med en diameter på lidt under 20 cm.. I profil tegner det sig som en lav skålformet fordybning med en dybde på 6 cm..

Lagbeskrivelse

Selve Struktur D består af en gråbrun sandet let trækulblandet fyld Lag A. Under strukturen i den orange grusede og sandede undergrundsfyld Lag B, der ses en lys brun sandet horisont Lag C let iblandet trækul.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 19

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2  
Plantegning Nr. 3  
Plantegning Nr. 4

**Fyldskifte E**Lokalisering

Ligger i den nordlige del af Prøvesjakt 7 ved Koordinat 103.4x/101.2y.

Tegninger

Plantegning Nr. 3  
Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Grube F**Lokalisering

Grube F ligger med centrum i Koordinat 101.7x/101.3y i den nordlige del af Prøvesjakt 7.

Beskrivelse

Strukturen ligger ikke helt fri af prøvesjaktens østlige afgrænsning. Ud fra den frie del tegner gruben sig som et ovalt fyldskifte med en diameter på 40 cm.. Den stikker 16 cm. i dybden og tegner sig som en skålformet grube med let affladet bund.

Lagbeskrivelse

I bunden af Grube E ses Lag B, der består af en rødbrun sandet fyld iblandet mere orangebrun let gruse sand. Herover følger Lag A, der er en mørkebrun til gråbrun sandet trækulholdig fyld.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 15, 18

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2

Plantegning Nr. 3

Plantegning Nr. 4

**Grube G**Lokalisering

Grube H ligger i den nordlige del af Prøvesjakt 7 nær Grube G. Den har centrum i Koordinat 100.5x/100.1y.

Beskrivelse

Gruben tegner sig i fladen som et rektangulært fyldskifte med rundede hjørner. Det måler SV-NØ 50 cm. og i bredden NV-SØ 24 cm.

Lagbeskrivelse

Strukturen består af gråbrun sandet let muldet trækulblandet fyld.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 13, 21

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2

Plantegning Nr. 3

Plantegning Nr. 4



**Grube H**Lokalisering

Er beliggende i den nordlige del af Prøvesjakt 7 ved Koordinat 100.3x/100.3y.

Beskrivelse

Grube G tegner sig i fladen som et ovalt fyldskifte med en største diameter på 30 cm.. I profil ses en rundet skålformet fordybning med en dybde på 10 cm..

Lagbeskrivelse

Strukturen består af lysere gråbrun sandet trækulblandet fyld.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 13; Bill. Nr. 22

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2  
Plantegning Nr. 3  
Plantegning Nr. 4

**Recent Dræn I**Lokalisering

Er beliggende i Prøvesjakt 7 løbende ind i Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 3  
Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Recent Dræn K**Lokalisering

Drænet ligger vest i Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Recent Dræn L**Lokalisering

Det recente Dræn L ligger i Felt I, løbende NV-SØ.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Stolpelignende Grube M**Lokalisering

Struktur M ligger i den lidt nordvest i Felt I ved Koordinat 111x/96.5y.

Beskrivelse

Det er i fladen et diffust cirkulært fyldskifte med en diameter på omkr 30 cm. i oprenset stand. I snit tegner strukturen sig som en stolpelignende neddybning, dog noget skrånende mod syd. Det når en dybde af 24 cm..

Lagbeskrivelse

Fylden består af trækulholdig gråsort til gråbrun sand.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 36

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2

Plantegning Nr. 4

**Fyldskifte N**Lokalisering

Ligger i Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår

**Fyldskifte O**Lokalisering

Ligger i Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Fyldskifte P**Lokalisering

Fyldskifte P ligger i Felt I.

Udgår.

**Fyldskifte Q**Lokalisering

Ligger i Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Grube R**Lokalisering

Grube R ligger lidt mod vest i Felt I med centrum i Koordinat 98.7x/97.5y.

Beskrivelse

Gruben tegner sig i fladen som et let diffust ovalt fyldskifte med en største diameter på omkr. 1 meter. I profil tegner den sig som en fladbundet grube med let rundede sider. Den opnår en dybde af 20 cm..

Lagbeskrivelse

Fylden i gruben består af en brun sandet og muldet fyld iblandet trækul.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 35

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2

Plantegning Nr. 4

**Grube S**Lokalisering

Grube S ligger i Felt I ved Koordinat 110x/98.8y.

Beskrivelse

I fladen viser gruben sig som et ovalt diffust fyldskifte med en største diameter på 47 cm.. I profil ses en skålformet grube med affladet bund langs større sten og med skrå rundede sider i en dybde af 17 cm..

Lagbeskrivelse

Fylden i gruben består af brun til gråbrun sandet trækulholdig fyld.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 33

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2

Plantegning Nr. 4

**Fyldskifte T**Lokalisering

Ligger i den nordlige del af Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Fyldskifte U**Lokalisering

Ligger i den nordlige del af Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Grube V**Lokalisering

Struktur V ligger ved Koordinat 107.5x/101.3y.

Beskrivelse

Ovalt til cirkulært fyldskifte med en diameter på omkr. 50 cm. I profil ses strukturen som en skålformet fordybning med affladet bund og rundede sider. Den er 11 cm. dyb. Fylden i gruben er lagdelt.

Lagbeskrivelse

Øverst i Grube V ses Lag A, der er en gråbrun muldet og sandet fyld kun let iblandet trækul. Herunder følger Lag B, en gråbrun sandet grå fyld med trækul. Lag B er iblandet rødorange gruspartier.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 31

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2

Plantegning Nr. 4

**Grube X**Lokalisering

Gruben ligger i Felt I ved Koordinaet 108x/100y.

Beskrivelse

Det er et cirkulært fyldskifte med en diameter på 50 cm.. I snit ses en fladbundet grube med skrå sider. Det når en dybde af 15 cm.. Dele af gruben bliver gennemskåret af det recente Dræn K.

Lagbeskrivelse

Gruben er todelt med Lag A i top, der er en brun muldet fyld uden videre trækul og derunder Lag B et sortbrun sandet fyld med en del hel opløst trækul. Lag C er del af det recente Dræn K der skærer strukturen.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 30

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2

Plantegning Nr. 4

**Fyldskifte Y**Lokalisering

Ligger i Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Fyldskifte Z**Lokalisering

Ligger i Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Fyldskifte E**Lokalisering

Ligger i Felt I.

Tegninger

Plantegning Nr. 4

Udgår.

**Fyldskifte Ø**Lokalisering

Ligger i Felt I.

Tegninger

Udgår.

**Grube Å.**Lokalisering

Grube Å ligger helt i nordøst i Felt I med centrum i Koordinat 114.8x/104.6y.

Beskrivelse

Cirkulært fyldskifte med en diameter på 35 cm. Strukturen tegner sig i snit som en skålformet fordybning med rundede sider og bund. Den er 15 cm. dyb.

Lagbeskrivelse

Fylden i Grube Å består overvejende af gråbrun sandet fyld iblandet trækul. Der ses i spættet partier med orange grus og i bunden af gruben ligger en horisont koncentreret trækul.

Fotoliste

Film Nr. 01; Bill. Nr. 32

Tegningsliste

Profiltegn. Nr. 2

Plantegning Nr. 4

## FOTOLISTE

Pentax Dias  
 Fujichrome Pro 400  
 Film nr. 01

NR	MOT	MOTIV	SIGN
1		Solevåg Lok 9	SD
2		Solevåg Lok 9	"
3		Solevåg Lok 9	"
4		Solevåg Lok 9	"
5		Solevåg Lok 9	"
6		Solevåg Lok 9	"
7		Larsmarka oversigt	"
8		Larsmarka oversigt	"
9		Larsmarka oversigt	"
10		Larsmarka oversigt	"
11		Larsmarka oversigt	"
12		Larsmarka Struktur C i flade	"
13		Larsmarka Struktur G og H flade	"
14		Larsmarka Struktur A i flade	"
15		Larsmarka Struktur F i flade	"
16			"
17		Larsmarka Struktur A i profil	"
18		Larsmarka Struktur F i profil	"
19		Larsmarka Struktur D i profil	"
20		Larsmarka Struktur C i profil	"
21		Larsmarka Struktur G i profil	"
22		Larsmarka Struktur G i profil	"
23		Larsmarka udtagn. Bot. ser.	"
24		Larsmarka udtagn. Bot. ser.	"
25		Larsmarka udtagn. Bot. ser.	"
26		Larsmarka udtagn. Bot. ser.	"
27		Larsmarka udtagn. Bot. ser.	"
28		Larsmarka Felt I set i tørv	"
29		Larsmarka Felt I aftørvet mask.	"
30		Larsmarka Struktur X i profil	"
31		Larsmarka Struktur V i profil	"
32		Larsmarka Struktur Å i profil	"
33		Larsmarka Struktur U i profil	"
34		Larsmarka Struktur S i profil	"
35		Larsmarka Struktur R i profil	"
36		Larsmarka Struktur M i profil	"

**TEGNINGSLISTE**

- Profiltegn. Nr. 01 Sekvens for udtagning af Botanisk serie 1 og 2 af øst profil i Prøvesjakt 4.
- Plantegning Nr. 02 Profilskitser af strukturer i Prøvesjakt 7 og Felt I.
- Plantegning Nr. 03 Den oprensede bund af nordligste syv meter af Prøvesjakt 7.
- Plantegning Nr. 04 Den oprensede del af Prøvesjakt 7 og Felt I oprenset i flade. Recente dræn er kun indmålt delvist nøjagtigt.



**VIDENSKABELIGE PRØVER**

Fra oprenset profilstykke af østsiden i midt i Prøvesjakt 4 (Profiltegn. Nr. 1), blev udtaget to botaniske serier, (Bot. ser.1 og Bot. ser.2). Af disse to er Bot. ser.1 udtaget til pollenanalyse (se vedlagt rapport).  
Film Nr. 01; Bill. Nr. 23-27